Rezoluția Adunării Parlamentare Euronest referitoare la combaterea muncii informale și nedeclarate și la îmbunătățirea securității sociale a lucrătorilor în Uniunea Europeană și în țările Parteneriatului estic

(2018/C 343/04)

ADUNAREA PARLAMENTARĂ EURONEST,

— având în vedere acordurile de asociere (AA) între Uniunea Europeană, pe de o parte, și Moldova, Georgia și Ucraina, pe de altă parte, și Acordul de parteneriat cuprinzător și consolidat cu Armenia, în special capitolele din aceste acorduri privind comerțul, dezvoltarea durabilă, ocuparea forței de muncă, politica socială și egalitatea de șanse,

— având în vedere Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), în special preambulul la acesta și articolele 3 și 6,

— având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), în special articolele 6, 9, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 159 și 168,

— având în vedere Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

— având în vedere Convenția europeană a drepturilor omului,

— având în vedere Carta socială europeană din 3 mai 1996, în special partea I și partea II articolul 3,

— având în vedere Codul european de securitate socială din 1964 și versiunea revizuită a acestuia din 1990,

— având în vedere Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială ([1]) și Convenția europeană de securitate socială (ETS nr. 78),

— având în vedere Proclamația Pilonului european al drepturilor sociale din noiembrie 2017 și Rezoluția Parlamentului European din 19 ianuarie 2017 referitoare la un pilon european al drepturilor sociale ([2]),

— având în vedere Convenția și recomandările nr. 81, 102, 129, 155, 187, 197, 202 și 204 ale Organizației Internaționale a Muncii (OIM), precum și Agenda OIM privind munca decentă,

— având în vedere Declarația comună a summitului Parteneriatului estic din 24 noiembrie 2017 de la Bruxelles, cele 20 de obiective stabilite pentru 2020 și arhitectura revizuită adoptată și anexată la acestea,

A. întrucât, în conformitate cu articolul 3 din TUE, Uniunea Europeană urmărește să acționeze pentru dezvoltarea durabilă a Europei, vizând ocuparea deplină a forței de muncă și progresul social, precum și pentru un nivel înalt de protecție și de îmbunătățire a calității mediului; întrucât UE a proclamat Pilonul european al drepturilor sociale ca răspuns la provocările tot mai mari în materie de securitate socială și de protecție a cetățenilor UE; întrucât există un *acquis* social al UE întemeiat pe diverse instrumente juridice naționale, europene și internaționale, în special pe convențiile OIM și ale Consiliului Europei, care reglementează în general drepturile legate în principal de contractele de muncă, condițiile de muncă sau accesul la protecție socială;

B. întrucât Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene stabilește drepturi care sunt deosebit de relevante pentru lucrătorii care se deplasează în interiorul sau spre UE, în special demnitatea umană (articolul 1), interzicerea sclaviei și a muncii forțate (articolul 5), libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă (articolul 15), nediscriminarea (articolul 21), dreptul lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii (articolul 27), dreptul de negociere și de acțiune colectivă (articolul 28), dreptul de acces la serviciile de plasament (articolul 29), protecția în cazul concedierii nejustificate (articolul 30), condiții de muncă echitabile și corecte (articolul 31), interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă (articolul 32), securitatea socială și asistența socială (articolul 34), protecția sănătății (articolul 35) și dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil (articolul 47);

C. întrucât nu există un mecanism obligatoriu de cooperare transfrontalieră între autoritățile relevante din statele membre ale UE pentru a aborda aspectele legate de munca nedeclarată; întrucât în mai 2016 s-a creat platforma europeană pentru combaterea muncii nedeclarate, care are ca scop schimbul de bune practici și de informații în acest domeniu și încurajarea cooperării dintre statele membre;

([1]) JO L 166, 30.4.2004, p. 1.
([2]) Texte adoptate, P8_TA(2017)0010.

D. întrucât Comisia a propus o nouă directivă privind transparența și previzibilitatea condițiilor de muncă;

E. întrucât Comisia a prezentat o propunere de recomandare a Consiliului privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă;

F. întrucât Comisia a anunțat înființarea unei Autorități Europene a Muncii, care să asigure respectarea normelor UE în materie de mobilitate a lucrătorilor; întrucât Comisia a anunțat, de asemenea, că intenționează să introducă un număr european de asigurări sociale;

G. întrucât politica europeană de vecinătate, în special zonele de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare cu Georgia, Republica Moldova și Ucraina, precum și acordurile de călătorie fără vize au implicații majore pentru piața muncii și pentru condițiile sociale ale lucrătorilor atât în statele membre ale UE, cât și în țările Parteneriatului estic; întrucât activitățile economice transfrontaliere necesită cooperare între organismele naționale de monitorizare și de asigurare a respectării legii în domeniul muncii, pentru a se asigura punerea în aplicare a legislației existente;

H. întrucât șomajul, corupția, guvernarea defectuoasă și conflictele violente din vecinătatea UE forțează oamenii să plece de acasă și să lucreze acolo unde reușesc să găsească un loc de muncă, inclusiv în străinătate; întrucât este mai probabil ca refugiații și imigranții să devină lucrători nedeclarați, lipsiți de protecție socială, și să fie angajați adesea ca lucrători necalificați; întrucât refugiații și migranții, în special femeile, reprezintă grupul cel mai vulnerabil de pe piața muncii și din societate în general;

I. întrucât consecințele sociale ale crizei financiare și economice mondiale și procesele de transformare care au loc în statele membre ale UE și în țările Parteneriatului estic sunt foarte extinse, de la șomajul în rândul tinerilor și șomajul de lungă durată la agravarea inegalităților și a sărăciei; întrucât aceste evoluții, care constituie adesea un efect secundar al măsurilor de austeritate, au condus la o serie de schimbări ale sistemelor de securitate socială din statele membre ale UE și din țările vecine, având ca efect reducerea standardelor, inclusiv în domeniul asistenței medicale și al pensiilor; întrucât reformele codurilor muncii au condus la dereglementare și la liberalizare, dar nu au redus economia informală;

J. întrucât munca nedeclarată are, adesea, o dimensiune transfrontalieră; întrucât natura muncii nedeclarate poate să difere de la o țară la alta, în funcție de contextul economic, administrativ și social; întrucât dreptul național în materia muncii nedeclarate și definițiile utilizate la nivel național diferă de la o țară la alta; întrucât, prin urmare, măsurile care vizează combaterea muncii nedeclarate ar trebui adaptate pentru a ține seama de aceste diferențe;

K. întrucât posibilitatea de a găsi un loc de muncă nedeclarat reprezintă un factor esențial în încurajarea imigrației ilegale; întrucât rezidenții fără forme legale sau cu statut nereglementat, care rămân de obicei în afara sistemului de securitate socială, primesc adesea oferte de muncă nedeclarată, în condiții inacceptabile din punct de vedere social și care încalcă normele de sănătate și siguranță în muncă sau contractele colective de muncă stabilite la nivel național;

L. întrucât piețele muncii și societatea sunt în curs de transformare atât în statele membre ale UE, cât și în țările Parteneriatului estic, cu provocări considerabile generate de revoluția digitală, de modificarea modelelor de muncă și de evoluțiile demografice, ceea ce creează noi provocări și oportunități pentru piața muncii;

M. întrucât, deși formele grave de exploatare prin muncă sunt incriminate în legislația UE și a statelor membre, există totuși cazuri în care se tolerează exploatarea în sectorul activităților casnice, de exemplu a lucrătorilor care se ocupă de curățenie și de îngrijirea copiilor sau a vârstnicilor,

Observații cu caracter general

1. subliniază că combaterea muncii nedeclarate și măsurile de garantare a securității sociale constituie o provocare comună serioasă pentru statele membre ale UE și țările Parteneriatului estic și, prin urmare, ar trebui să facă obiectul eforturilor concertate și al cooperării;

2. recunoaște faptul că munca nedeclarată este o provocare complexă și solicitantă, în special pentru țările care se confruntă cu circumstanțe socioeconomice dificile marcate de rate ridicate ale șomajului, sărăcie prezentă la scară largă și excluziune socială, un mediu slab de afaceri și lipsa marjei de manevră bugetară; subliniază, totuși, că munca nedeclarată are consecințe grave pentru societăți în general, inclusiv pierderea veniturilor de către autoritățile fiscale naționale, subminarea alocării și distribuirii de fonduri în domeniul protecției sociale, condiții de muncă precare și riscuri sistemice legate de încălcarea drepturilor fundamentale ale lucrătorilor, lipsa de reprezentare colectivă și concurența neloială între întreprinderi; constată, prin urmare, că sunt necesare strategii naționale coerente și integrate, precum și o cooperare internațională pentru a facilita tranziția de la economia informală la economia formală;

3. regretă, așadar, că politica Parteneriatului estic nu s-a axat până în prezent pe rețeaua complexă de probleme legate de munca nedeclarată, de tranziția de la caracterul informal la cel formal în ceea ce privește economia și locurile de muncă și de securitatea socială a lucrătorilor;

4. subliniază faptul că o administrație publică și un sistem judiciar în care cetățenii pot să aibă încredere descurajează munca nedeclarată; constată, prin urmare, că statul de drept, buna guvernanță și eradicarea corupției sunt esențiale pentru tranziția de la economia informală la economia formală;

5. își exprimă îngrijorarea cu privire la rata șomajului în rândul tinerilor și la numărul de tineri care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare din UE și din țările Parteneriatului estic, precum și cu privire la nivelul participării tinerilor la economia subterană; reamintește că tinerii sunt cei care transferă moștenirea culturală, economică și socială a unei țări în viitor și că, prin urmare, ar trebui să se acorde prioritate creării de locuri de muncă pentru tineri și măsurilor care încurajează lucrătorii nedeclarați să treacă în economia declarată; subliniază că următorul cadru financiar multianual (CFM) al UE și succesorul Instrumentului european de vecinătate (IEV) ar trebui să ofere mai mult sprijin pentru încadrarea tinerilor în locuri de muncă în economia formală, prin folosirea bunelor practici elaborate în cadrul inițiativei „Locuri de muncă pentru tineri";

6. încurajează instituirea unui sistem de recunoaștere în UE a calificărilor obținute în țările Parteneriatului estic;

7. reiterează importanța politicilor de toleranță zero față de munca nedeclarată în cadrul atribuirii contractelor de achiziții publice și al acordării de împrumuturi de către instituțiile financiare internaționale (Banca Mondială, Societatea Financiară Internațională, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Europeană de Investiții), inclusiv în lanțul de subcontractare și de aprovizionare;

Măsuri pe termen scurt

8. solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să ridice gradul de conștientizare publică a nevoii urgente de acțiune și să-și intensifice eforturile de combatere a muncii nedeclarate, inclusiv prin campanii de sensibilizare a publicului desfășurate în colaborare cu partenerii sociali; solicită Comisiei să sprijine statele membre ale UE și țările Parteneriatului estic în garantarea furnizării eficiente de informații cu privire la implicațiile muncii nedeclarate pentru lucrători, întreprinderi și societate, precum și cu privire la drepturile lucrătorilor care decurg din normele internaționale din domeniul muncii, consacrate în convențiile OIM, inclusiv cele care privesc procedurile de înregistrare a plângerilor și căile de atac; subliniază necesitatea de a crește gradul de conștientizare publică a faptului că lucrătorii nedeclarați pot fi exploatați în mod grav și de a promova un climat de toleranță zero față de exploatarea acestor lucrători, inclusiv față de exploatarea lor în gospodăriile private;

9. încurajează țările Uniunii și ale Parteneriatului estic care nu au făcut încă acest lucru să ratifice și să promoveze în practică convențiile și recomandările relevante ale OIM, inclusiv nr. 94 [clauzele privind condițiile de muncă (contractele publice)], 102 [securitatea socială (standardele minime)], 144 (consultarea tripartită), 155 (securitatea și sănătatea în muncă) și Protocolul la aceasta din 2002, 167 (securitatea și sănătatea în muncă în sectorul construcțiilor), 177 (munca la domiciliu), 184 (securitatea și sănătatea în muncă în sectorul agricol), 187 (cadrul de promovare pentru securitatea și sănătatea în muncă), 189 (personalul casnic), 202 (nivelurile minime de protecție socială), 204 (tranziția de la economia informală la economia formală) și 205 (încadrare în muncă și condiții de lucru decente pentru pace și reziliență);

10. consideră că ar trebui să se acorde o atenție mult mai mare punerii în aplicare a dispozițiilor din capitolele acordurilor bilaterale încheiate între UE și Parteneriatul estic referitoare la „comerț și dezvoltarea durabilă" și „ocuparea forței de muncă, politica socială și egalitatea de șanse"; solicită Comisiei să ofere informații extinse cu privire la punerea în aplicare a dispozițiilor relevante din acordurile de asociere/acordurile de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare cu Moldova, Georgia și Ucraina în contextul rapoartelor anuale privind punerea în aplicare, precum și cu privire la progresele înregistrate în punerea în aplicare a dispozițiilor relevante din Acordul de parteneriat cuprinzător și consolidat UE-Armenia după ratificarea acestuia;

11. solicită instituirea, în cadrul arhitecturii multilaterale a Parteneriatului estic, a unui mecanism de cooperare instituțională pentru combaterea muncii nedeclarate; recomandă crearea unei (sub)platforme multilaterale în cadrul Direcției Generale Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune care să poată oferi organismelor Parteneriatului estic, inclusiv Platformei 2, informații privind aspectele sociale și de ocupare a forței de muncă ale cooperării comerciale și economice;

12. consideră că se poate institui un mecanism bazat pe schimbul de bune practici și pe îmbunătățirea colectării datelor, după modelul platformei europene pentru combaterea muncii nedeclarate; subliniază că un astfel de mecanism ar trebui să asigure un cadru pentru evaluarea factorilor, caracteristicilor, cauzelor și circumstanțelor aferente muncii informale și nedeclarate și condițiilor precare de muncă în context național și transfrontalier, precum și pentru schimbul de bune practici în ceea ce privește modalitățile de îmbunătățire a securității sociale a lucrătorilor și de promovare a muncii decente și a protecției sociale pentru toți;

13. solicită statelor membre și țărilor Parteneriatului estic să încheie acorduri bilaterale privind schimbul de date și cooperarea administrativă în materie de muncă transfrontalieră nedeclarată; subliniază necesitatea de a elabora instrumente practice de combatere a formelor și rețelelor organizate de muncă transfrontalieră nedeclarată;

14. salută adoptarea Pilonului european al drepturilor sociale; solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să organizeze, cu ocazia următoarei întâlniri la nivel înalt, discuții privind modul în care se poate adapta politica Parteneriatului estic având în vedere Pilonul european al drepturilor sociale și să creeze un cadru comun de examinare a situației în care se află punerea în aplicare a drepturilor sociale fundamentale, utilizând cele 20 de principii ale Pilonului european al drepturilor sociale și tabloul de bord al indicatorilor sociali ca referință, cu obiectivul pe termen lung ca țările Parteneriatului estic să adere la cele 20 de principii;

15. consideră că platforma europeană instituită pentru combaterea muncii nedeclarate poate contribui la consolidarea cooperării, reunind experți din UE și din țările Parteneriatului estic; solicită UE să ia în considerare instituirea unui mecanism care ar putea permite țărilor din afara UE să participe la activitățile platformei europene pentru combaterea muncii nedeclarate și să beneficieze de pe urma acestora;

16. solicită ca țările Parteneriatului estic să aibă acces la programele de promovare a încadrării în muncă și a muncii decente;

17. subliniază că inspecțiile la locul de muncă au un rol important în ceea ce privește protejarea drepturilor lucrătorilor, garantarea sănătății și securității la locul de muncă și combaterea mediilor de lucru nesigure, prevenirea încălcării normelor privind protecția muncii, precum și promovarea unei creșteri economice echitabile și responsabile din punct de vedere social, în măsura în care contribuie la asigurarea plății efective a salariilor și a contribuțiilor la sistemele de asigurări sociale, crescând astfel veniturile fiscale și fondurile sistemelor de asigurări sociale și garantând că lucrătorii sunt asigurați în caz de boală și de accidente la locul de muncă și că beneficiază de pensii; regretă faptul că a avut loc slăbirea sau chiar desființarea autorităților responsabile pentru inspecția muncii ca urmare a măsurilor de austeritate și a proceselor de tranziție; solicită, în special țărilor Parteneriatului estic, să inverseze această tendință și să asigure autorităților lor naționale responsabile pentru inspecția muncii fonduri, personal și formare adecvate; solicită Comisiei să sprijine programele de formare transfrontaliere și alte forme de cooperare între autoritățile naționale responsabile pentru inspecția muncii;

18. remarcă rolul important îndeplinit de partenerii sociali din multe state membre ale UE în combaterea muncii nedeclarate; subliniază necesitatea de a intensifica dialogul social și consultarea cu partenerii sociali din țările Parteneriatului estic, pentru a-i implica în îmbunătățirea condițiilor de muncă, a standardelor de pe piața muncii și a protecției sociale;

19. recomandă autorităților naționale din statele membre ale UE să încurajeze crearea de alianțe interne împotriva muncii nedeclarate în domeniile cele mai afectate, cum ar fi construcțiile, transportul, turismul și agricultura;

20. subliniază rolul important îndeplinit de organizațiile sindicale în combaterea muncii nedeclarate și protecția lucrătorilor nedeclarați, întrucât organizațiile sindicale sunt de obicei primele organisme care au cunoștință despre situațiile problematice, frauduloase, abuzive sau ilegale; constată cu îngrijorare dificultățile cu care se confruntă organizațiile sindicale din țările Parteneriatului estic, de la limitarea libertății de întrunire și de asociere până la obstacolele în calea dialogului social; solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să asigure condițiile necesare care permit organizațiilor sindicale să acționeze și solicită Comisiei Europene să continue să le ofere sprijin;

21. încurajează membrii comunității de afaceri din UE și din țările Parteneriatului estic să își asume responsabilitatea socială de a combate munca nedeclarată, inclusiv în cadrul lanțurilor de aprovizionare; le reamintește acestora că munca nedeclarată creează concurență neloială pe piață;

22. salută înființarea Grupului de lucru 5 pentru politici sociale și în domeniul muncii și al dialogului social în cadrul Forumului societății civile al Parteneriatului estic; propune ca acest grup de lucru să contribuie la discuțiile curente pe tema combaterii muncii nedeclarate prin oferirea perspectivei proprii asupra rolului societății civile;

23. solicită UE să aloce acestui set complex de probleme o parte din asistența oferită țărilor Parteneriatului estic care va fi acordată prin intermediul instrumentelor financiare ale CFM de după 2020, inclusiv asistență pentru dezvoltarea instituțională a sistemelor de inspecția muncii, și să consolideze dialogul social și capacitățile partenerilor sociali, inclusiv la nivel sectorial, precum și dialogul civil și activitatea organizațiilor societății civile în general;

Măsuri pe termen lung

24. subliniază că tranziția de la economia informală la economia formală ar trebui să facă parte dintr-o strategie mai amplă pe termen lung, care să vizeze crearea mai multor locuri de muncă structurate, îmbunătățirea calității locurilor de muncă și a accesului la sprijin pentru încadrarea în muncă, combaterea segmentării forței de muncă, lupta împotriva corupției, securizarea contribuțiilor la sistemele fiscale și de asigurări sociale, dezvoltarea sau extinderea unor sisteme cuprinzătoare de securitate socială și garantarea nivelurilor minime universale de protecție socială în conformitate cu Recomandarea nr. 202 a OIM;

25. subliniază că, după cum arată experiența acumulată, atât consolidarea capacității autorităților de a asigura respectarea legislației existente, cât și acordarea de stimulente – cum ar fi reducerea impozitului pe venit și sistemele de subvenții în vederea regularizării locurilor de muncă – contribuie cu succes la conversia muncii nedeclarate în muncă declarată; solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să elaboreze o foaie de parcurs pe termen lung, cu criterii de referință verificabile;

26. încurajează țările Parteneriatului estic să dezvolte, la nivel național, capacități de prevenire și combatere a muncii nedeclarate, cu participarea largă a părților interesate, inclusiv a partenerilor sociali și a ONG-urilor;

27. subliniază că atractivitatea muncii nedeclarate poate fi redusă în mod eficace prin instituirea unor sisteme publice transparente, accesibile și atractive în domeniul fiscal și al protecției sociale; solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să elaboreze strategii naționale de creare a unor sisteme cuprinzătoare de securitate socială, în conformitate cu Recomandarea nr. 202 a OIM privind nivelurile minime de protecție socială și cu Convenția nr. 102 privind securitatea socială, astfel încât să extindă această protecție la lucrătorii din economia informală, care nu beneficiază de ea în prezent, și să abordeze în mod adecvat problema muncii nedeclarate;

28. încurajează statele membre ale UE și țările Parteneriatului estic să încheie acorduri bilaterale, în special țările care se confruntă cu fluxuri de emigrație sau de imigrație, întrucât acestea generează în cele din urmă muncă nedeclarată;

29. solicită statelor membre ale UE și țărilor Parteneriatului estic să dezvolte un cadru comun de coordonare în domeniul securității sociale, pentru a garanta drepturile în materie de securitate socială ale lucrătorilor mobili;

30. încredințează copreședinților sarcina de a transmite prezenta rezoluție Președintelui Parlamentului European, Consiliului, Comisiei, Vicepreședintelui Comisiei/Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, Serviciului European de Acțiune Externă, precum și guvernelor și parlamentelor statelor membre și ale țărilor membre ale Parteneriatului estic.